

CZU: 615.15:616-085.2/.3

ROLUL FARMACISTULUI ÎN ASIGURAREA FARMACOTERAPIEI EFICIENTE ȘI SIGURE | THE ROLE OF THE PHARMACIST IN ENSURING EFFICIENT AND SAFE PHARMACOTHERAPY

Nicoleta Cheptanari-Bîrta, Vladimir Safta, Stela Aduji, Mihail Brumărel

Catedra de farmacie socială „Vasile Procopișin”,

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova

Autor corespondent: nicoleta.cheptanari@usmf.md

Abstract. Pharmacotherapy as a means of treating patients with various diseases continues to be the main treatment modality. The role of medical specialists and pharmacists in ensuring the effectiveness and harmlessness of pharmacotherapy is a decisive one. Taking into account these realities, but also taking into account the intensive development of modern pharmacotherapy resources, conditioned the need to point out and highlight the role of pharmacists in pharmacotherapy problems, as they are the service providers in this chapter for approx. 80% of the population. This article is dedicated to highlighting the opinions of pharmacists – practitioners in community pharmacies regarding their role in ensuring effective and safe pharmacotherapy for patients who consume drugs in outpatient settings.

Keywords: pharmacy, pharmacist, pharmacotherapy, questionnaires, patient, medication.

Rezumat. Farmacoterapia ca mijloc de tratare a pacienților cu diverse boli continuă să fie principala modalitate de tratament. Rolul specialiștilor medici și farmaciști în asigurarea eficienței și inofensivității farmacoterapiei este unul decisiv. Ținând cont de aceste realități, dar și având în vedere dezvoltarea intensivă a resurselor farmacoterapiei moderne, a condiționat necesitatea punctării și evidențierii rolului farmaciștilor în problemele de farmacoterapie, ei fiind prestatorii de servicii la acest capitol pentru cca.80% din populație. Prezentul articol este consacrat evidențierii părerilor farmaciștilor practicieni din farmaciile comunitare referitoare la rolul lor în asigurarea unei farmacoterapii eficiente și sigure pentru pacienții consumatori de medicamente în condiții de ambulator.

Cuvinte-cheie: farmacie, farmacist, farmacoterapie, chestionare, pacient, medicație.

INTRODUCERE

Farmacoterapia reprezintă procesul de utilizare a medicamentelor în tratamentul pacienților cu diverse boli, iar farmacistul are multiple abilități și responsabilități în acest domeniu de activitate. Aici rolul farmacistului este unul fundamental și se exprimă prin:

- educația pacienților orientată spre respectarea unui mod de viață sănătos, spre neadmiterea automedicației necontrolate și iresponsabile;
- asigurarea consilierii și aderenței pacienților la tratamentul medicamentos;
- verificarea prescripțiilor/recomandărilor medicale și neadmiterea erorilor farmacoterapiei, a polipragmaziei, a inautenticității și necorectitudinii prescripțiilor;
- identificarea, neadmiterea (prevenirea) și monitorizarea absenței reacțiilor adverse, interacțiunilor inadmisibile între medicamente și medicamente-alimente;
- prevenirea erorilor de administrare a medicamentelor și a neadministrării lor de către consumator;
- participarea activă în procesul de asigurare a utilizării raționale a medicamentelor; de către personalul medical și de pacienți [1, 6].

În afară de cele menționate, actualitatea problemelor abordate este condiționată și de necesitatea asigurării următoarelor reușite ale activității:

- necesitatea dispunerii de capacități complexe privind evaluarea rezultatelor farmacoterapiei, inclusiv a impactului ei asupra calității vieții pacientului, dar și asupra eficienței economice a farmacoterapiei realizate;
- necesitatea intensificării și asigurării unei comunicări eficiente în „triumghiul medic-farmacist-pacient” orientate spre obținerea beneficiilor pentru sănătatea pacientului;
- necesitatea colaborării interprofesionale – farmacistul trebuie să colaboreze cu ceilalți profesioniști din domeniul sănătății, inclusiv medici și asistenți medicali, pentru a asigura coordonarea și coerența tratamentului medicamentos.
- Necesitatea actualizării continue a cunoștințelor. Datele despre medicamente se actualizează în mod constant. Farmacistul are responsabilitatea de a se menține la curent cu noile informații și cercetări din domeniul farmacoterapiei pentru a oferi cele mai bune sfaturi și servicii pacienților [3, 4, 6].

Din publicațiile mai multor autori rezultă că, rolul

major pe care îl are farmacistul – practician în asigurarea unei farmacoterapii eficiente și inofensive, atât în condiții de staționar cât și de ambulator, poate fi totalizat la mod general prin noțiunile: asigurarea utilizării raționale a medicamentelor, neadmiterea polipragmăziei și automedicației necontrolate, promovarea modului sănătos de viață [2, 5, 7].

SCOPUL LUCRĂRII

Evidențierea părerilor farmaciștilor ce activează în farmaciile comunitare din Republica Moldova privind rolul lor în asigurarea unei farmacoterapii eficiente și sigure pentru pacienții cărora le prestează servicii farmaceutice.

MATERIAL ȘI METODE

Pentru evidențierea părerilor specialiștilor farmaciști referitoare la implicarea lor în procesul de farmacoterapie a pacienților – vizitatori ai farmaciei comunitare, s-a elaborat chestionarul respectiv (Casetă), în care au fost incluse 20 întrebări tip-închis, care conțin variantele posibile de răspuns. Conținutul întrebărilor este prezentat în caseta de mai jos,

iar variantele de răspuns pot fi vizualizate în figurile din compartimentul „Rezultate și discuții”. Variantele de răspuns au fost argumentate în temeiul unei analize-pilot realizate cu antrenarea a 10 farmaciști din farmaciile comunitare. Chestionarul elaborat a fost expediat (variantele electronice) în adresele a 200 specialiști-farmaciști din diverse rețele de farmacii: „Farmacia Familiei”, „Orient”, „Hippocrate” și a Centrului Farmaceutic Universitar „Vasile Procopișin”. Distribuirea chestionarelor s-a realizat în perioada lunilor iulie – decembrie 2023. Din numărul total de chestionare distribuite, în adresa solicitantului au fost recepționate 112 chestionare dintre care 100 au corespuns plenitudinii și cerințelor față de respondenți (studii farmaceutice superioare, stagiul minim de muncă – 5 ani, activitate de prestare a serviciilor farmaceutice). Participarea la studiu a fost anonimă.

Colectarea datelor s-a realizat cu folosirea metodelor moderne în format electronic cu ajutorul aplicației Google Forms. Informațiile au fost acumulate și conectate automat la un sistem de calcul în format Microsoft Excel. În rezultat s-au obținut date totalizatoare sub formă de diagrame.

Casetă

Lista întrebărilor incluse în chestionar

1. Care este numărul aproximativ de pacienți deserviți pe zi?
2. Cât de dese sunt situațiile în care pacienții vin cu rețete incomplete sau neclare?
4. Care este numărul aproximativ de cereri (adresări) privind consultația în farmacoterapie?
5. Care este tipul de consultață pe care pacienții îl solicită cel mai des?
6. Cum este acceptată consultația de către consumatori?
7. Care sunt factorii ce vă pot crea dificultăți în oferirea unei consultațe eficiente?
8. Ce vă ajută să oferiți o consultață productivă?
9. Care sunt afecțiunile la care pacienții cel mai frecvent solicită consultare?
10. Care sunt grupele de medicamente pentru care pacienții solicită consultație cel mai frecvent?
11. Care sunt medicamentele care, după părerea DVS ar necesita consultare?
12. Care sunt rezultatele consultațiilor oferite?
13. Cum evaluați nivelul de conștientizare al pacienților cu privire la importanța administrării corecte a medicamentelor?
14. Care din următoarele aspecte îl considerați cel mai important atunci când decideți ce medicamente să eliberați unui pacient?
15. Cum evaluați potențialele riscuri și beneficii ale unui tratament farmacologic pentru un pacient?
16. Cum vă asigurați că pacientul înțelege cum să administreze corect medicamentele prescrise?
17. Cum abordați preocupările sau întrebările pacienților legate de potențialele efecte secundare ale medicamentelor?
18. Cum vedeți rolul farmacistului în rezolvarea potențialelor probleme ale pacienților legate de medicamente ?
19. Cât de des monitorizați pacienții pentru a evalua eficacitatea tratamentului și eventualele probleme legate de medicamente?
20. Aveți suficiente resurse și timp pentru a oferi consultații individualizate pacienților despre medicamentele procurate/administrate?
21. În ce măsură considerați că educația pacienților privind farmacoterapia contribuie la îmbunătățirea calității vieții?

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Rezultatele chestionării celor 100 de respondenți, expuse în continuare, sunt numerotate în or-

dinea întrebărilor din chestionar. Deoarece analizei au fost supuse 100 chestionare, datele numerice obținute se referă atât la numărul de respondenți –

farmaciști, cât și la cota lor exprimată în procente.

Analiza indicatorului privind numărul aproximativ de pacienți deserviți pe zi, demonstrează că în 20% ($I\hat{I}_{95} = 26,14-13,86$) din farmacii se deservesc mai puțin de 50 de persoane, în 49% ($I\hat{I}_{95} = 55,14-42,86$) farmacii 50-100 de pacienți și mai mult de 100 persoane se deservesc în 31% ($I\hat{I}_{95} = 37,14-24,86$) farmacii. Acest lucru a identificat că în majoritatea farmaciilor comunitare în care a fost folosit chestionarul numărul persoanelor deservite pe zi este între 50-100.

Următoarea întrebare s-a referit la identificarea frecvenței situației în care pacienții prezintă rețete neclare sau incomplete – foarte des 25% ($I\hat{I}_{95} = 30,46-19,54$), des 31% ($I\hat{I}_{95} = 36,46-25,54$), rareori 44% ($I\hat{I}_{95} = 49,54-38,54$) și niciodată 0%. Astfel, majoritatea respondenților sunt de părere că rețetele neclare sau incomplete se întâlnesc rareori.

Analiza numărului aproximativ de cereri în consultație a pacienților a demonstrat următoarele re-

zultate: majoritatea – 57% ($I\hat{I}_{95} = 65,75-48,25$), frecvent – 35% ($I\hat{I}_{95} = 43,75-26,25$), 10-15 persoane pe zi – 6% ($I\hat{I}_{95} = 14,75- -2,75$) și nici o persoană – doar 2% ($I\hat{I}_{95} = 10,75- -6,75$). Astfel se observă că majoritatea pacienților solicită consultață în farmacoterapie, deoarece farmacistul este cel mai accesibil specialist.

Analiza rezultatelor privind aspectele cel mai des solicitate pentru consultață din partea pacienților a permis identificarea următoarelor informații pe diverse întrebări: simptome precum durere de cap, tuse etc.; indicațiile și eficiența unui medicament; doza și modul de administrare a medicamentelor; profilaxie; contraindicații și reacții adverse la un anumit produs; întrebări despre medicamente originale și generice, dar sunt și pacienți care nu solicită consultații, însă într-un număr mic (figura 1).

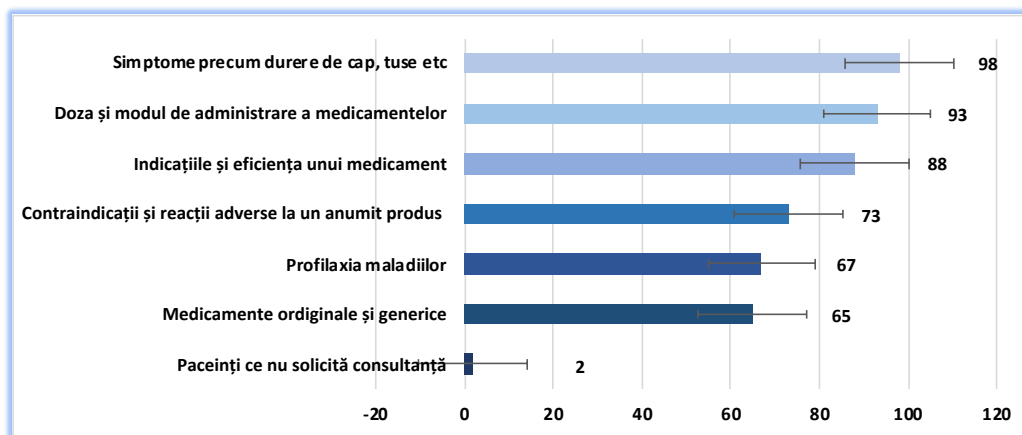

Figura 1. Tipurile de consultație pe care pacienții le solicită cel mai frecvent (%)

Un alt aspect evaluat a fost atitudinea și acceptul consumatorilor de medicamente față de consultația oferită de farmacist și se constată că majoritatea pacienților acceptă consultația oferită de farmaciști,

dar există și persoane care cu greu înțeleg recomandările primite. Este alarmant faptul că există persoane care cer consultație, dar apoi aleg să procedeze conform propriei opinii (figura 2).

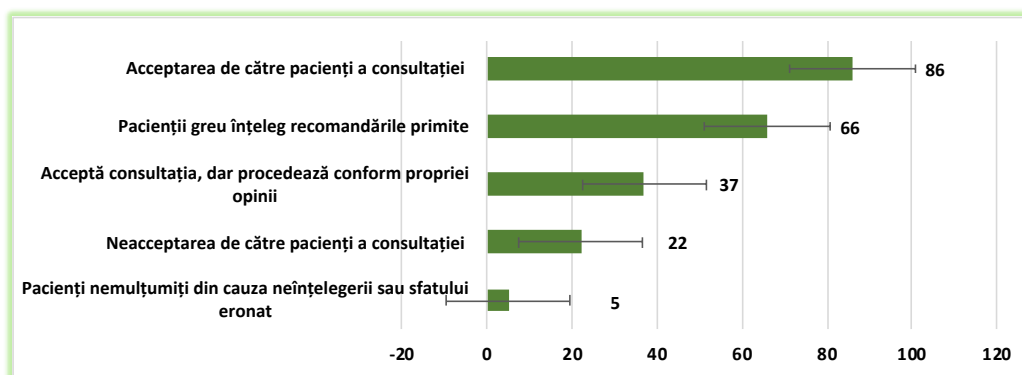

Figura 2. Modalitatea acceptării consultației oferite de farmacist consumatorilor (%)

Un alt aspect al prezentului studiu a fost identificarea factorilor ce pot crea dificultăți în procesul oferirii consultaței pacienților de către farmaciști. Cei mai frecvenți s-au dovedit a fi prezența rețetelor

neeligibile (77%); informație neclară primită de la pacient (68%); obligativitatea de a face mai multe acțiuni concomitent; oboseală; numărul mare de pacienți; întreruperi frecvente și altele (figura 3).

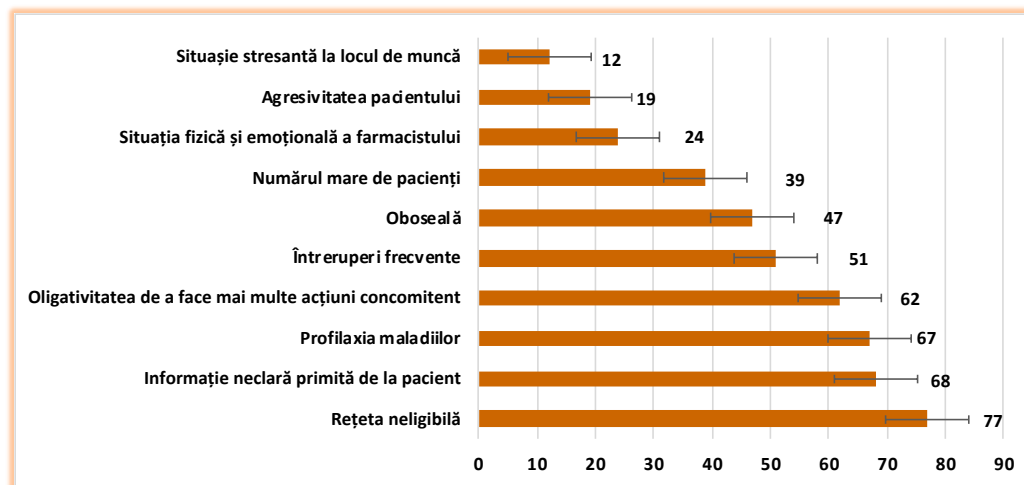

Figura 3. Factorii ce pot crea dificultăți în oferirea unei consultații eficiente (%)

Următoarea întrebare s-a referit la identificarea factorilor ce facilitează oferirea unei consultații mai eficiente. Pe prima poziție s-a dovedit a fi informația clară descrisă de pacient – 88%; urmată de cunoștințele pacientului în domeniu – 61%, pozitivitatea și atenția pacientului – 60%; șansa de a se exprima fără a fi constrâns în timp – 59%; situația fizică și emoțională; absența presiunii din partea pa-

cientului sau a colectivului (figura 4). Astfel factorii determinați în oferirea unei consultații eficiente în contextul serviciilor farmaceutice oferite consumatorilor de medicamente sunt informația clară oferită de pacient și cunoștințele pacientului în domeniul medicamentului și respectiv maladia pentru care se adresează.

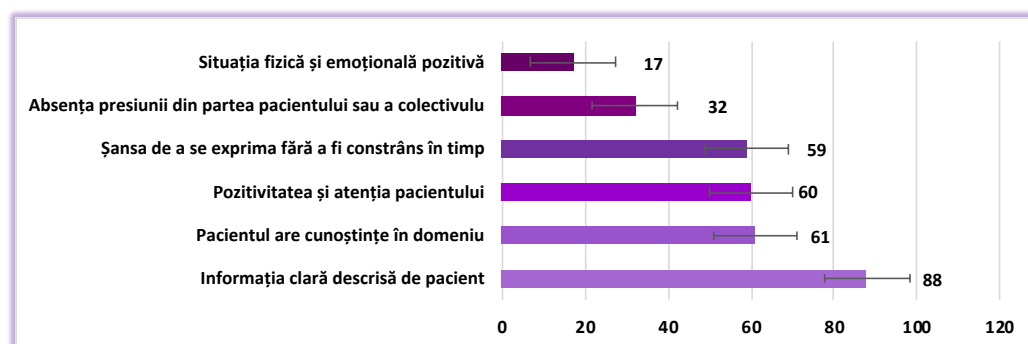

Figura 4. Factori ce facilitează oferirea unei consultații mai eficiente de către farmacist (%)

În vederea creării unui sortiment adecvat de medicamente în farmacia comunitară este important să se cunoască afecțiunile pentru care se solicită asistență farmaceutică și consultație. Analiza afecțiunilor pentru care pacienții solicită cel mai frecvent consultația a scos în evidență următoarele rezultate: digestive, bacteriene, otorinolaringologice, afecțiuni ale pielii, cardiace, virale, ginecologice,

neurologice, pulmonare, oftalmice, boli infecțioase, bolile reumatice (figura 5). Cunoașterea solicitărilor determină și domeniile prioritare de perfecționare a cunoștințelor farmaciștilor în domeniul medicamentelor (acțiuni, interacțiuni, contraindicații, comunicare eficientă, metode de determinare a necesarului după diverși indicatori etc.).

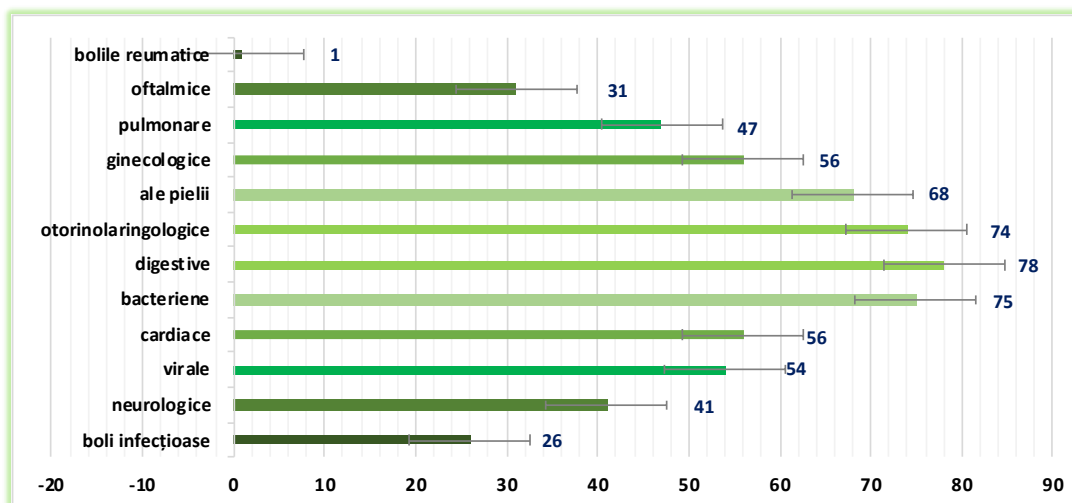

Figura 5. Afectiunile la care se solicită mai frecvent consultarea farmacistului (%)

Rezultatele analizei grupelor de medicamente pentru care pacienții solicită cel mai frecvent consultații sunt expuse în figura 6. Pe primele poziții s-au situat antibioticele și remediile cu acțiune asupra sistemului digestiv, urmată de produsele hormonale, antiinflamatoarele, nootropele, analgezicele, antimicoticele, antitusivele, antiviralele, remediile medicamentoase cu acțiune asupra sistemului respirator, remediile antihipertensive, medicamentele cu acțiune asupra sistemului cardiovascular, remediile cu acțiune asupra sistemului nervos, miorelaxantele, preparatele psihotrope, sedativele, adrenoblocantele, remediile colinergice. Se constată că afecțiunile

și simptomele pentru care se solicită consultația de către pacient în farmaciile comunitare nu corelează direct cu grupele de medicamente eliberate, fapt condiționat de mai mulți factori: eliberarea medicamentelor conform prescripțiilor medicale fără a solicita consultația farmacistului sau din contra – solicitarea directă a intervenției farmacistului fără a se adresa la medic; în cazul afecțiunilor minore recomandările farmacistului țin de sfaturi privind promovarea modului sănătos de viață; prezența unor simptome pentru maladii ce necesită consultarea imediată a medicului etc.

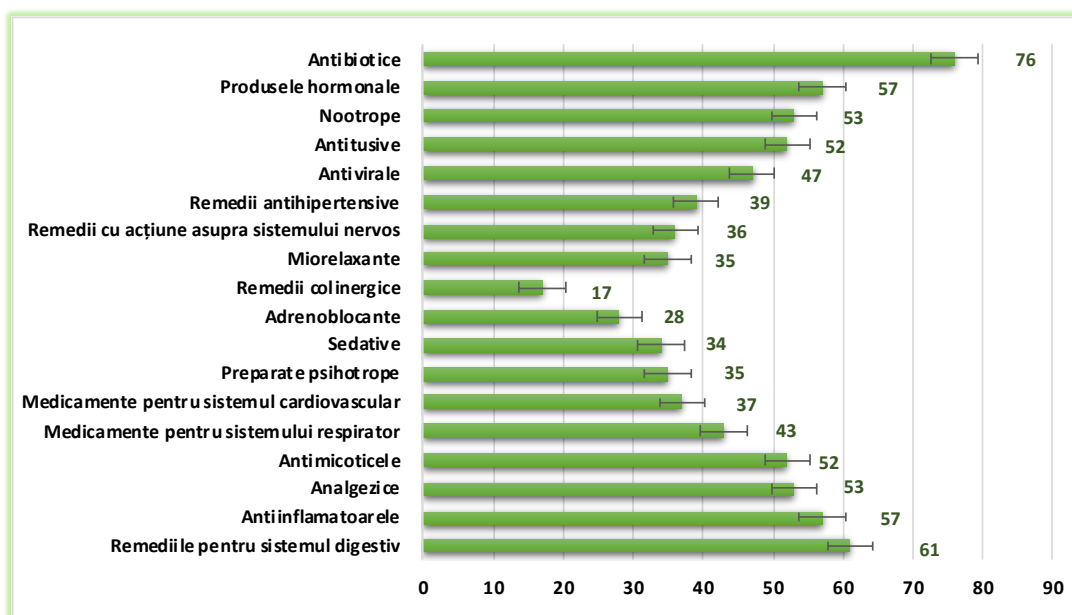

Figura 6. Grupele de medicamente pentru care pacienții solicită consultație cel mai frecvent în farmaciile comunitare (%)

Este salutar faptul că majoritatea farmaciștilor apreciază obiectiv necesitatea consultării medicului de către pacient în administrarea unor medicamente, pe primul loc fiind antibioticele urmate de celelalte grupe de medicamente, care au risc sporit în administrarea incorectă în corespundere cu starea

pacientului și comorbiditățile prezentate, preponderent la categorii de pacienți ce necesită atenție sporită (copii, vârstnici, femei însărcinate și care alăptează, pacienți cu maladii cronice și comorbidități, cu afecțiuni de sănătate mintal) (figura 7).

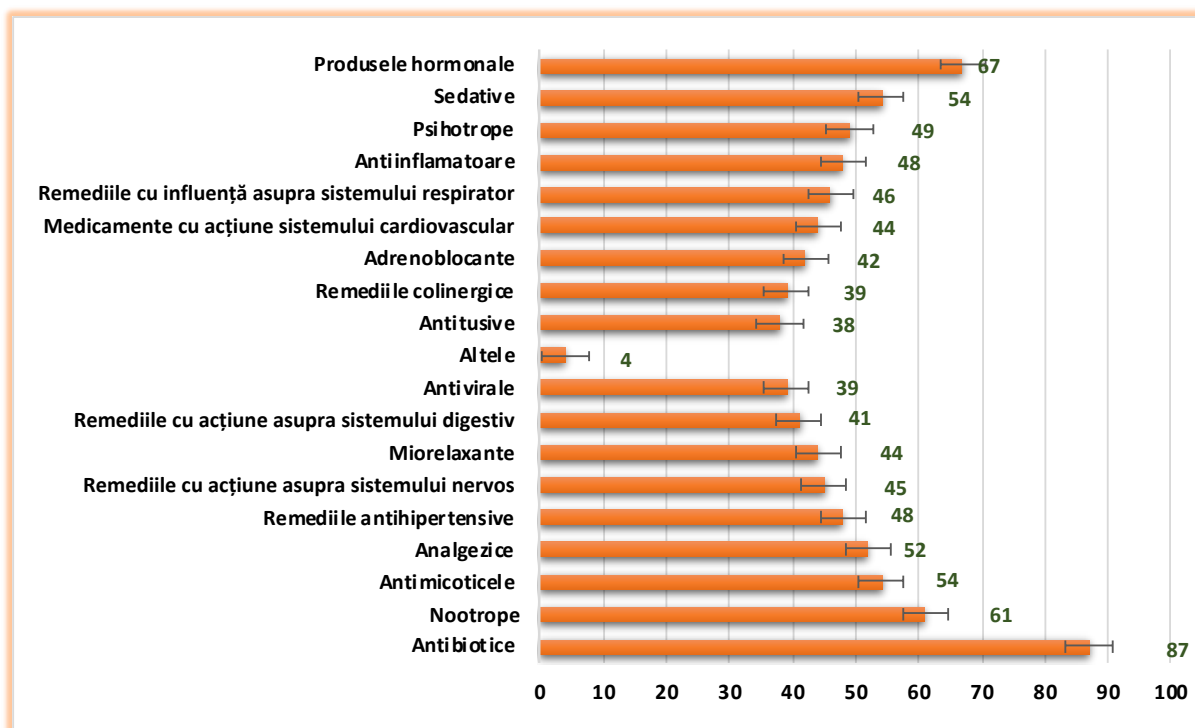

Figura 7. Medicamentele, administrarea cărora necesită consultația obligatorie a medicului în vizita farmacistului (%)

Un indicator important al actului farmaceutic prestat în cadrul farmaciilor comunitare este satisfacția vizitatorilor privind modul și rezultatele consultației oferite pacienților de către farmacist. În așa fel s-a constatat că ponderea persoanelor mulțumite este de 81% ($I\hat{I}_{95} = 82,76-79,24$), a persoanelor nemulțumite – 1% ($I\hat{I}_{95} = 2,76- -0,76$), iar a persoanelor care nu au demonstrat nici o reacție este de 18% ($I\hat{I}_{95} = 19,76-16,24$). Rezultatul prezentei cercetării denotă faptul că majoritatea pacienților sunt mulțumiți de consultațiile oferite de către farmaciști în cadrul farmaciilor comunitare și inspiră încredere profesionalismul farmaciștilor.

Rolul definitoriu în utilizarea rațională a medicamentului revine pacientului, aspect determinat de nivelul lui de conștientizare că respectarea tuturor indicațiilor medicului și a farmacistului în administrarea corectă a medicamentelor este o responsabilitate majoră și se soldează cu rezultatul pozitiv al terapiei medicamentoase. Prelucrarea datelor

chestionării a oferit următoarele rezultate: nivelul de conștientizare excelent a fost apreciat în 9% ($I\hat{I}_{95} = 12,17-5,83$), bun – 29% ($I\hat{I}_{95} = 32,17-25,83$), satisfăcător – 57% ($I\hat{I}_{95} = 60,17-53,83$) și slab – 5% ($I\hat{I}_{95} = 8,17-183$). În așa fel conștientizarea pacienților a fost preponderent apreciată de către farmaciști ca satisfăcătoare, fapt ce este un rezultat destul de jos, din motiv că pacienții nu manifestă suficientă responsabilitate față de propria sănătate.

Selectarea unui medicament de către farmacist în procesul de consiliere și consultare a pacientului este condiționată de diverși factori, cum ar fi vârsta, genul, starea pacientului, comorbiditățile etc. Reieșind din aceste aspecte farmaciștii sunt obligați să ia în considerare și caracteristicile medicamentului. Chestionarea realizată a permis să se pună în evidență prioritățile aplicate de farmaciști la selecția medicamentelor în procesul de asistență farmaceutică: eficacitatea tratamentului – 98% ($I\hat{I}_{95} = 100,74-95,26$), siguranța medicamentului – 95%

($\hat{I}_{95} = 99,27-90,73$), interacțiuni cu alte medicamente – 80% ($\hat{I}_{95} = 87,84-72,16$), preferințele pacientului – 71% ($\hat{I}_{95} = 79,89-62,11$) și costul tratamentului – 60% ($\hat{I}_{95} = 69,60-50,40$) (figura 8).

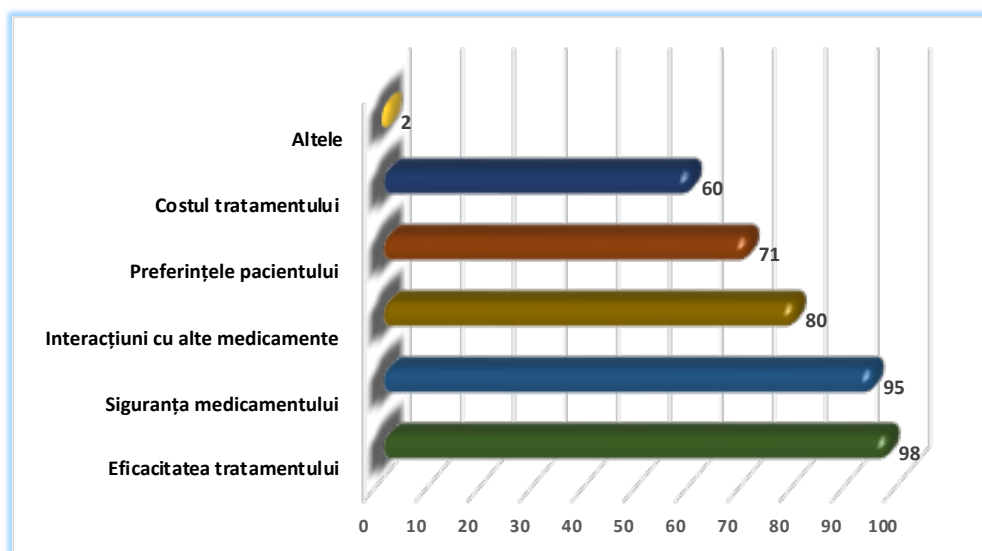

Figura 8. Prioritățile aplicate de farmaciști la selecția medicamentelor în procesul de asistență farmaceutică (%)

De rând cu evaluarea potențialelor riscuri și beneficii ale unui tratament medicamentos selectat și recomandat pacienților, farmaciștii se asigură că pacienții au înțeles corect informații prin diverse măsuri aplicate în procesul de asistență farmaceutică specializată (tabel). În procesul de realizare a chestionării la aceste aspecte s-a stabilit că pentru reducerea riscurilor farmaciștii:

- studiază literatura de specialitate și folosesc protocoalele clinice;
- consultă colegii farmaciști sau profesioniștii din domeniul medical;

- discută cu pacientul despre antecedentele medicale și alergii;
- evaluează individual pacientului și starea lui.

Este salutar faptul că specialiștii farmaciști mereu se asigură să nu comită erori la eliberarea medicamentelor și se asigură că pacienții vor administra corect medicamentele prescrise sau recomandate prin oferirea informațiilor detaliate cu privire la dozare și modul de administrare, răspunsurilor la întrebările pacientului în mod detaliat, recomandarea pacientului să discute cu medicul prescriptor, folosirea materialului informativ tipărit (tabel).

Tabel. Metode aplicate de farmacist pentru evitarea riscurilor în procesul de administrare a medicamentelor

Nr. d/r	Metode aplicate	Nivelul de aplicare (%)	Intervalul de încredere, \hat{I}_{95}
1	Oferirea informațiilor detaliate cu privire la dozare și administrare	96	99,84-92,12
2	Răspund la întrebările pacientului în mod detaliat	91	96,61-85,39
3	Discutarea cu pacientul despre antecedentele medicale și alergii	87	93,59-80,41
4	Studierea literaturii de specialitate și folosirea protocoalelor clinice	83	90,36-75,64
5	Evaluarea individuală a pacientului și a stării sale	80	87,84-72,16
6	Îndrumă pacientul să discute cu medicul prescriptor	68	77,14-58,86
7	Consultarea colegilor farmaciști sau profesioniștii din domeniul medical	65	74,35-55,65
8	Folosesc ilustrații și materiale informative tipărite	27	35,70-18,30
9	Nu mă asigur în nici un mod	0	0

În cazul în care medicamentul prescris/recomandat posedă potențiale efecte secundare, farmacistul întreprinde următoarele măsuri: informează pacientul despre posibilele efecte secundare, dar încurajează să urmeze tratamentul; oferă sfaturi pentru gestionarea efectelor secundare și sugerează mo-

mentul potrivit pentru a contacta medicul; sugerează pacientului să întrerupă imediat tratamentul dacă apar efecte secundare; recomandă încetarea tratamentului fără a consulta medicul înainte de a renunța la tratament (figura 9).

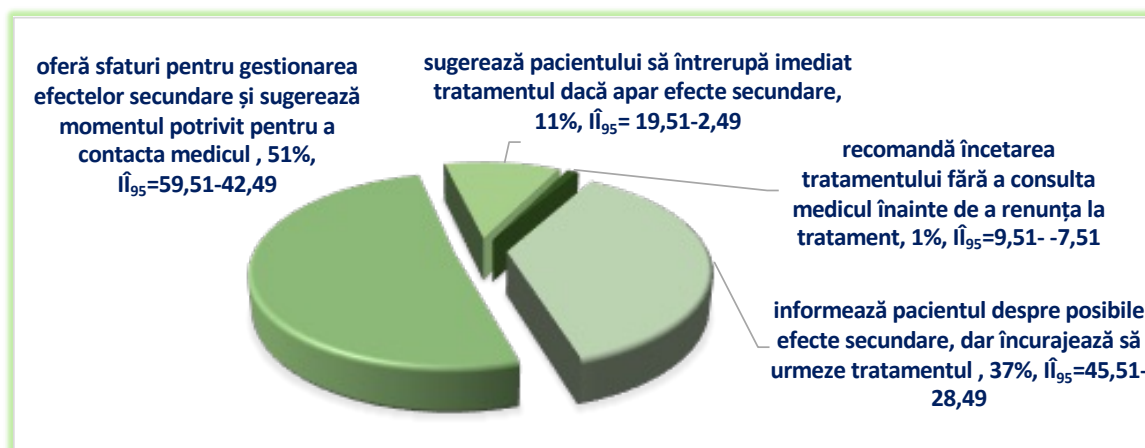

Figura 9. Acțiunile farmacistului în cazul potențialelor efecte secundare ale medicamentelor (%)

Opinia farmaciștilor despre rolul lor în soluționarea problemelor farmacoterapiei sunt argumentate după cum urmează:

- farmacistul este furnizor de informații despre medicamente și promotor de consiliere a pacientului – 18% (IÎ₉₅ = 20,04-15,96);
- monitorizează tratamentul și îl ajustează în funcție de necesități – 6% (IÎ₉₅ = 8,04-3,96);
- menține legături cu medicul – 7% (IÎ₉₅ = 9,04-4,96);

- conform opiniei majorității specialiștilor – 69% (IÎ₉₅ = 71,04-66,96), toate aceste variante sunt considerate ca fiind relevante în definirea rolului farmacistului în acest context.

Monitorizarea pacientului privind terapia medicamentoasă de asemenea este un rol al farmacistului. În rezultatul chestionării s-a identificat cât de des farmaciștii monitorizează pacienții pentru a evalua eficacitatea tratamentului și eventualele probleme legate de utilizarea medicamentelor. Datele obținute sunt prezentate în figura 10.

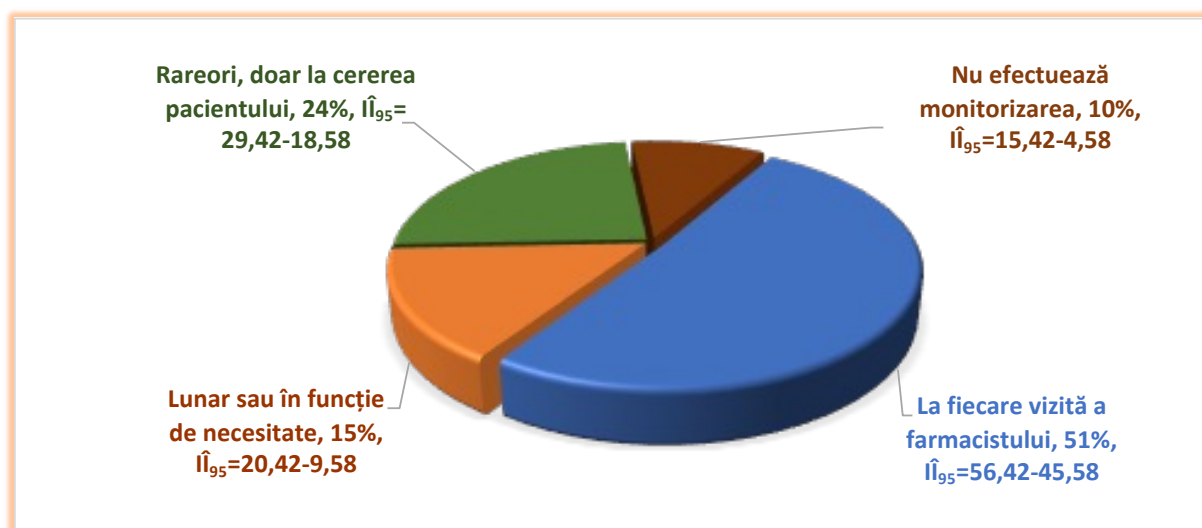

Figura 10. Rata monitorizării pacienților de către farmaciști pentru a evalua eficacitatea tratamentului și eventualele probleme legate de medicamente

Încă un aspect al chestionării a fost determinarea dacă farmaciștii au resurse suficiente și timp pentru a oferi consultație. În urma cercetării s-a identificat că majoritatea farmaciștilor (53%) au suficiente re-

surse și timp, 43% susțin că au resurse limitate și timp, dar fac tot posibilul pentru a oferi consultață și 4% nu au suficiente resurse și timp (figura 11).

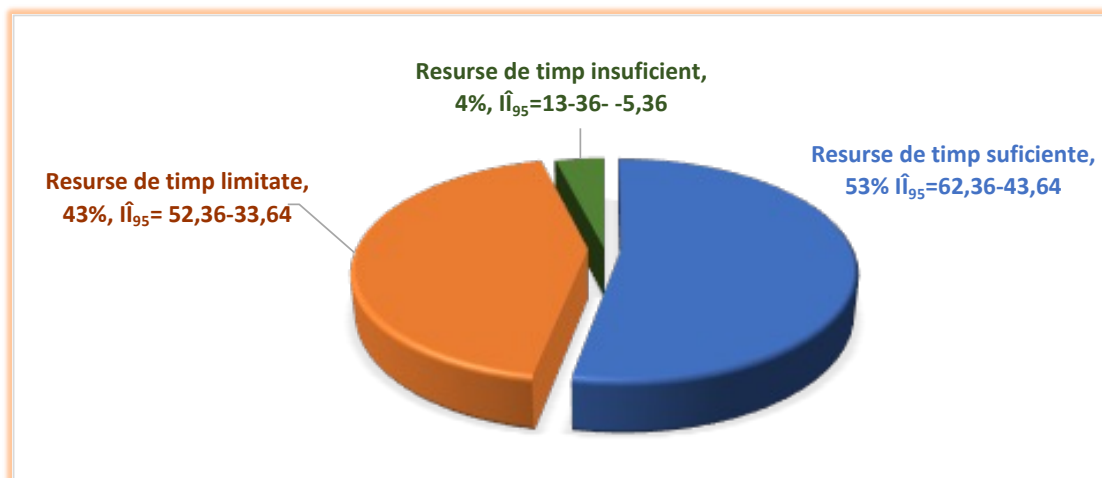

Figura 11. Rata de răspunsuri la întrebarea dacă farmaciștii dispun de suficient timp pentru a oferi consultații individualizate pacienților despre medicamentele procurate/administrate.

Prin ultima întrebare din chestionar s-a identificat opinia farmaciștilor despre educația pacienților privind farmacoterapia și rolul acesteia în îmbunătățirea calității vieții. În rezultatul chestionării s-a identificat faptul că farmaciștii consideră că educația pacienților este esențială pentru optimizarea rezultatelor farmacoterapiei (93%, I₉₅ = 97,23-88,77), însă 5% (I₉₅ = 9,23-0,77) consideră că are un impact moderat și doar 2% (I₉₅ = 4,23- -4,23) nu sunt siguri că este importantă.

În rezultatul acestei cercetări s-a pus în evidență valoarea farmacoterapiei în activitatea zilnică a farmaciștilor din farmacia comunitară, s-au identificat și unele aspecte ale atitudinii pacienților față de activitatea farmaciștilor în domeniul farmacoterapiei, s-a punctat importanța educației pacienților în domeniul farmacoterapiei și a rolului ei în asigurarea calității vieții.

CONCLUZII

1. S-au pus în evidență părerilor farmaciștilor practicieni din farmaciile comunitare privind rolul lor în asigurarea eficienței și siguranței farmacoterapiei pentru pacienții consumatori de medicamente în condiții de ambulator.
2. Datele concrete obținute în rezultatul chestionării farmaciștilor pot servi ca puncte de reper atât pentru farmaciștii practicieni din farmaciile comunitare în scopul redresării/fortificării activității lor în domeniul farmacoterapiei, cât și

pentru organismele de reglementare și control în scopul perfecționării cadrului legislativ-normativ la capitolul rolului farmaciștilor în asigurarea eficienței și inofensivității farmacoterapiei.

REFERINȚE

1. Felicia Carmanovici, Nicoleta Cheptanari-Birta. Evaluarea impactului farmacoterapiei asupra calității vieții pacienților. În: Culegere de rezumate conferința științifică anuală „Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță», Chișinău, 2023, p. 672. ISSN 2345-1467.
2. Gurwitz JH, Field TS, Harrold LR. et al. Incidence and preventability of adverse drug events among older persons in the ambulatory setting. În: *JAMA*. 2003, nr.289(9), pp. 1107-16.
3. Robberechts A., Michielsen M., Steurbaut, S. et al. Key elements in the quality assessment of a type 3 medication review. În: *Frontiers in Pharmacology*. 2023, nr. 14. <https://doi.org/10.3389/fphar.2023.1258364>
4. Schröder J., Knoth H., Wolf S. et al. Medication reviews in community pharmacies: An approach to external quality assessment. În: *Zeitschrift Fur Evidenz, Fortbildung Und Qualitat Im Gesundheitswesen*. 2023, nr. 176, pp. 22-30. <https://doi.org/10.1016/j.zefq.2022.11.004>
5. Waltering I., Schwalbe O., Hempel, G. Identification of factors for a successful implementation